

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ
*II Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених*

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Випуск 2
4 листопада 2022 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2022 рік

Друкується згідно листа Міністерства освіти і науки України «Про проведення міжнародних, всеукраїнських конгресів, форумів, науково-практичних конференцій та семінарів студентів і молодих учених на 2020 рік» (Лист МОН №22.1/10-83 від 19.01.2021) та рішенням Вченої ради факультету дошкільної педагогіки і психології (Протокол №2 від 30.09.2022).

Педагогічний альманах. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика: матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (04 листопада 2022 року). Вип. 2. Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2022. 206 с.

Організаційний комітет:

- Богущ А. М. – дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
- Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
- Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, викладач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
- Булгакова О.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
- Левицька М.І. – методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, що здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і даних несе автор.

Булгакова О. Ю., Саєнко О. Є. Освітнє середовище ЗДО як умова розвитку регуляторних функцій дітей старшого дошкільного віку.....	77
Велічко Г. В. Види насильства над дітьми.....	83
Сторож В. В. STEM – технологія як інноваційний підхід в розвитку дітей дошкільного віку.....	87

Розділ III Особливості інклюзивних підходів

Ковиліна В. Г., Клецко А. Сучані методологічні підходи до корекції аутичних порушень у дітей.....	94
Ковиліна В. Г., Федорова О. Використання зорових реакцій для оцінки психофізичного стану дітей.....	99
Коргун Л. М., Слюсаренко А. Ю. Формування готовності педагогів до роботи у закладах дошкільної освіти в умовах інклюзії.....	104
Коргун Л. М. Махновська К. А. Корекційна робота з усунення дислалії у дітей дошкільного віку.....	112
Літовченко О. В., Собакіна І. В. Логопедична робота з розвитку просодичних компонентів мовлення при дизартрії у дітей 5-6 років.....	123
Літовченко О. В., Філіппович І. І. Формування мовленнєво-рухових процесів у дітей 5-6 років з дизартрією засобами ігрових комп'ютерних технологій.....	133
Tubychko Y. Peculiarities of voice and intonation speech of children with rhinolalia.....	141

Розділ IV. Професійні якості майбутніх фахівців дошкільних закладів

Бабчук О. Г., Видиневичус О.В. Психологічна проникливість: сутність та структура.....	148
Водолазська О. О. Психологічне благополуччя осіб з різним рівнем схильності до самозмінювання.....	153
Кавиліна Г. К. Проблеми вибірковості сприйняття брехні у психології.....	160
Коренблат О. О. Комунікативна толерантність викладача.....	166

нових методологічних підходів мають ґрунтуватися на врахуванні специфічних та індивідуальних особливостей аутичних порушень у дітей, що буде визначати відповідне спеціальне пристосування загальних виховних і освітніх методів до особливостей аутичної дитини. Доцільно зробити висновок, що корекція аутичних порушень у дітей, подальша їх соціалізація здійснюється «від дитини до суспільства», тобто як корекційні заходи так і освіта аутичних дітей повинні визначатися саме специфічними потребами особистості аутичної дитини, бути спрямованими на виховання життєво-спроможної особистості. Запроваджений огляд сучасних методологічних підходів до корекції порушень аутичного спектру у дітей дозволяє надійти таких висновків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Башина В.М. Аутизм в детстве. Медицина, 2019, 240 с.
2. Берн Э. Игры, в которые играют люди. «Прамеб», 2012, 384 с.
3. Каган В.Е. Аутизм у детей. Медицина, 2018, 223 с.
4. Майерс Д. Социальная психология. Академия, 2012, 786 с.
5. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму. Київ: Фенікс, 2010, 365 с.

ВИКОРИСТАННЯ ЗОРОВИХ РЕАКЦІЙ ДЛЯ ОЦІНКИ ПСИХОФІЗИЧНОГО СТАНУ ДІТЕЙ

**К. пед. наук, доц. В. Г. Ковиліна
Студентка О. Федорова**

В теперішній час спостерігається значне погіршення стану здоров'я дитячого населення України, що потребує залучення спеціалістів різного профілю для своєчасного комплексного обстеження дітей з метою виявлення можливих порушень в їх психосоматичному стані. Сучасні діти вже змалку отримують інтенсивне інформаційне навантаження, яке призводить до висна-

ження функціональних можливостей сенсорних систем мозку, що проявляється в збільшенні частоти астенічних станів, зорового стомлення та в зниженні адаптаційних можливостей дитини. Дітей старшого дошкільного віку, які незабаром підуть до школи очікує не тільки зміна соціального середовища, а й додаткове когнітивне та емоційне навантаження. Зважаючи на вищевикладене актуально стає необхідність проведення комплексного дослідження психофізичного стану дітей, які готуються до навчання, включаючи оцінку функціонального стану зорової сенсорної системи [2, с. 59].

Зорове сприйняття має провідне значення для інтелектуального, психомоторного і творчого розвитку особистості, а втім механізми зорової перцепції залишаються найменш дослідженими в контексті забезпечення когнітивних процесів у дітей та дорослих. Тому перспективним і актуальним напрямом сучасної психофізіологічної науки залишається дослідження механізмів зорової аферентації, оскільки вони виступають важливою складовою пізнавального процесу на всіх онтогенетичних етапах формування і становлення вищих психічних функцій дитини [1, с. 135].

Фахівці різного профілю констатують зростання частоти розвитку ранньої короткозорості, зорового комп'ютерного синдрому, астенічних станів у дітей, а також визначають досить високий ризик розвитку розладів емоційно-вольової сфери у юнацтва внаслідок психічних та фізичних перевантажень. Тому актуальним залишається проведення поглибленого дослідження стану зорової аферентації, а також індивідуальних особливостей психологічного та психофізіологічного стану дітей старшого дошкільного віку, які приступають до навчання.

Мета роботи – здійснити комплексну оцінку психофізичного стану дітей старшого дошкільного віку з використанням класичного психодіагностичного тестування, імунологічних методів і окулодинамічних параметрів зорової аферентації.

Представляємо аналіз отриманих результатів комплексного психофізіологічного обстеження дітей старшого дошкільного віку з використанням окулодинамічних параметрів зорової аферентації. Оцінка психофізичного стану проведена у 32-х вихованців підготовчих груп Дитячого центру «Леприкон»

м. Одеса із залученням фахівців НДІ очних хвороб і тканинної терапії імені В. Філатова.

Запроваджений комплекс досліджень включав:

1) аналіз анамнестичних даних (наявність спадкових захворювань протікання вагітності і пологів; особливості індивідуального розвитку на основі інтерв'ю з батьками).

2) дослідження імунологічної реактивності організму дітей, в тому числі і за показниками рівня чутливості до нейроспецифічних антигенів сітківки, антигенів кришталика і до нейромедіатора адреналіну.

3) оцінку стану вегетативної нервової системи (показники пульсу, систолічного і діастолічного тиску) з обчисленням індексу Кердо.

4) визначення функціонального стану зорового аналізатора: а) кровообіг сітківки на основі феномена Ширера; б) гострота зору; в) рефракція з широкою зіницею; г) проксиметрія (найближча точка чіткого бачення); д) резерви акомодациї; е) стереопоріг; ж) визначення положення очей (за шкалою Маддокса).

5) дослідження індивідуальних окулодинамічних параметрів зорової аферентації і зорової перцепції за даними комп'ютерної пупіллографії: реакція зіниці при акомодациї; пряма реакція зіниці на світловий стимул; реакція спів дружної реакції зіниці на світловий стимул; реакція зіниці при темряву адаптацію – поведінка зіниці в темряві протягом 5 хвилин.

6) оцінку психологічного статусу дітей з наступними тестами: тест Равена (рівень інтелекту відповідно до віку); тест Торренса (рівень розвитку наочно-образного мислення); тест «Метелики» (оцінка міжпівкульової функціональної асиметрії); тест Е. Тунік «Прихована форма» (оцінка креативності та широти мислення); тест «Неіснуюча тварина» (емоційний стан, здатність до фантазії і готовність до сприйняття).

Проведене комплексне психофізіологічне обстеження дітей старшого дошкільного віку показало наступні результати:

• Нормальний стан зорових функцій, включаючи окулодинамічні характеристики зорової аферентації, виявлено тільки у 10 з 32 обстежених дітей (32%). У переважної більшості дітей

при поглибленому обстеженні стану зорових функцій виявлені такі порушення: процесу акомодатції – у 20 дітей (68%), стереозору – у 16 дітей (55%) і порушення рефракції також у 10 учнів. Звертає увагу наявність підвищеної зорової стомлюваність у обстежених, вона визначена у 14 дітей (37%). Виявлено поодинокі випадки таких порушень, як слабкість конвергенції, змішаний астигматизм, прихована косоокість, порушення рівноваги очних м'язів, міопія слабого ступеня.

- Нормативні показники імунологічної реактивності організму встановлено тільки у 11-ти з 32 дітей (34%). У обстежених дітей в більшості випадків (87%) встановлена наявність відхилень у стані адаптивних, неспецифічних механізмів імунологічної реактивності організму. Це проявлялося в зниженні функціональної активності імунокомпетентних клітин, фагоцитарної активності нейтрофілів, а також вмісту в плазмі крові імуноглобуліну А-класу. Крім того, встановлено підвищення рівня адренорецепції Т-лімфоцитів і чутливості до антигенів тканин ока у абсолютної більшості дітей, що вказує на зниження стресостійкості та можливість виникнення аутоімунних зрушень.

- Психологічне тестування дозволило виявити поряд з високим рівнем інтелектуального розвитку дітей (у 70% учнів він був вище середнього) підвищену стомлюваність, зниження уваги і працездатності – такі ознаки астенії визначено більш ніж у половини обстежених дітей. Оцінка емоційного стану дітей показала переважання негативних емоцій у хлопчиків, в той час як психологічний статус дівчаток був більш урівноваженим за емоційним забарвленням. Встановлення наявності функціональної асиметрії за сприйняттям правого і лівого, дозволило виявити певні відмінності в цьому сприйнятті для хлопчиків і дівчаток.

Встановлено, що показники окуломоторних реакцій взаємопов'язані з основними характеристиками функціонального стану зорового аналізатора – гостротою зору, резервами акомодатції і конвергенції. Так, виявлена значима кореляційна залежність резервів акомодатції з динамічними характеристиками знічного рефлексу, а саме зі швидкостями звуження і розширення зіниці, а також з латентним періодом ініціації знічного рефлексу. Виявлено,

що динамічні характеристики зіничних реакцій перебували в тісному взаємозв'язку з індивідуальними психологічними особливостями дитини – з рівнем уваги і зосередженості, рівнем інтелектуального розвитку, здібностями до уяви і фантазії, позитивним або негативним забарвленням емоційного стану.

Таким чином, на підставі результатів власних досліджень слід дійти заключення, що окулодинамічні параметри зорової аферентації доцільно використовувати в комплексній оцінці психофізіологічного стану дітей для виявлення індивідуальних особливостей зорового сприйняття, а також стану психомоторних і когнітивних функцій. На нашу думку запровадження комплексного дослідження психофізичного стану дітей старшого дошкільного віку є вельми доцільним перед очікуваним значним їх перцептивно-когнітивним та психоемоційним навантаженням з метою своєчасного виявлення та попередження можливого виснаження адаптаційних резервів дитини.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень

1. Визначення психофізіологічних корелятивів основ психічного, виявлення об'єктивного і суб'єктивного у формуванні індивідуальних особливостей психофізичного стану дитини є актуальним науковим напрямом сучасної диференціальної психології та психофізіології, а також пропедевтичної педагогіки.

2. Проблема індивідуальності в диференціальній психофізіології та психології вимагає подальшої розробки проблеми впровадження в діагностичний процес не тільки сучасних методологічних прийомів, а й потребує застосування об'єктивних методів інтегральної оцінки психофізичного стану дітей з залученням фахівців різного профілю.

3. Сучасна методологія міждисциплінарного підходу дослідження особливостей психофізичного стану дитини базується на об'єктивних характеристиках психомоторних і когнітивних функцій, а також визначенні функціонального стану зорової перцепції.

4. Зорова аферентація виступає провідною психологічною та психофізіологічною складовою, що забезпечує перцептивно-когнітивні процеси, визначає особливості психомоторної організації

особи, а тому є всі підстави вважати, що окулодинамічні параметри зорової аферентації слід використовувати для індивідуалізованої оцінки стану психомоторних і когнітивних функцій у дітей.

5. Індивідуальні особливості психофізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку доцільно виявляти в системі комплексного обстеження їх психофізіологічного стану з використанням окулодинамічних параметрів зорової аферентації.

6. Подальша розробка проблеми взаємозв'язку психомоторних функцій з когнітивними характеристиками особистості є перспективною оскільки має вагому теоретичну і практичну значимість для вирішення актуальних питань сучасної диференціальної психології та психофізіології, а також пропедевтичної та спеціальної педагогіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: Підручник для студентів закладів вищої освіти. К.: УАїД «Рада», 2022. 327 с.
2. Лизогуб В., Пустовалов В., Черненко Н. Чи можливо спрогнозувати успішність навчання за властивостями основних нервових процесів та психічних функцій? *Наука і освіта*. 2018. №7–8. С. 59–66.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

К. пед. наук, доц. Л. М. Коргун
Магістрантка А. Ю. Слюсаренко

В основу концепції інклюзивної освіти закладена ідея про рівні права на освіту усіх дітей, незалежно від їх фізичних, психічних, інтелектуальних та інших особливостей, що прописано в таких документах як Загальна декларація прав людини